

Nieuwsbrief Ieren 63

Lieven Coppens

Dit privé-initiatief wil op een onderbouwde manier informatie geven over actuele onderwijsthema's. Standpunten die hier worden ingenomen zijn uitsluitend deze van de auteur zelf en kunnen dan ook in geen enkel opzicht worden toegeschreven aan bepaalde organisaties of onderwijsnetten. De auteur streeft er naar alle standpunten grondig en wetenschappelijk te onderbouwen. Een duidelijke bronvermelding laat iedereen toe om alles te controleren.

Voorwoord

De voorlaatste nieuwsbrief van dit schooljaar is er eindelijk, met heel wat vertraging. Ik moest het even (heel) wat rustiger aan doen. Vandaar.

Laat mij eerst nog even mijn oproep herhalen van de vorige keer: in september zou ik graag, naar analogie met de sticordibank, starten met een materialenbank rond anderstalige nieuwkomers op school. Daarvoor heb ik opnieuw jullie medewerking nodig. Wie dat wil, kan via dit kanaal zijn zelfgemaakte materialen ter beschikking stellen. Je bereikt er zeker een breed publiek mee. Alleen kreeg ik na mijn eerste oproep slechts één reactie. Ik begrijp dat men niet altijd staat te springen om zelfgemaakt materiaal waar hard aan gewerkt is zomaar door te geven. Toch heeft iedereen graag goede materialen en kijkt iedereen graag eens over het muurtje om hier en daar een graantje mee te pikken. We doen het allemaal in het belang van onze zorgkinderen. Hoewel ik er in het verleden af en toe aan gedacht heb, wil ik toch niet overgaan tot een 'voor wat, hoort wat'-systeem waarbij je maar aan de materialen kunt als je eerst zelf iets hebt toegeleverd. Aan de limiet gezien is dit, als het al werkt, discriminerend voor deze leerkrachten die nog niet de kennis en ervaring hebben opgedaan om zelf goede materialen uit te werken.

Intussen lijkt het in Onderwijsland een beetje stil te zijn geworden. De verkiezingen zijn daar zeker niet vreemd aan. De speculaties zijn er alvast wel: het leezorgkader wordt afgeblazen, de minister van onderwijs wordt minister van economische zaken, deze partij eist het departement onderwijs op, ... Iedereen weet het uit een goede bron, maar de toekomst zal moeten uitwijzen of dit alles geen hoopvol denken is geweest. Eén ding is zeker: als het zorgkader afgeblazen wordt, dan verdwijnen naast de nadelen ervan ook de goede kanten die er zeker waren. En worden er heel wat kostbare middelen die hierin geïnvesteerd werden opbrengstloos weggegooid. Wat me in deze tijden niet zo verantwoord lijkt. Ik blijf er voor pleiten om het zorgcontinuüm ook naar boven toe uit te breiden en te onderzoeken of er hierdoor geen middelen vrij komen die opnieuw kunnen ingezet worden, net voor deze groep leerlingen die extra zorg nodig hebben, niet omwille van een teveel aan leeruitdagingen, wel omwille van een tekort eraan.

Verder wens ik alle uitgevers te bedanken die bereid blijven om mij hun uitgaven ter beschikking te stellen. Daardoor is – en dat zeg ik met enige trots in mijn stem – <http://boeketje-onderwijs.skynetblogs.be> op korte tijd uitgegroeid tot een bescheiden referentiepunt op het Internet met een gemiddeld aantal bezoekers van honderd per dag. Ook dank aan de mensen die de afgelopen tijd materialen hebben aangebracht voor de sticordibank. Alles is intussen verwerkt. Zonder jullie is dit initiatief niet mogelijk.

Uit een aantal (hevige) reacties naar aanleiding van de vorige nieuwsbrief is gebleken dat deze toch niet onopgemerkt is voorbijgegaan. Zo kreeg ik dan toch eens feedback. Maar of het even hoffelijk kan?

Tot slot wil ik niet nalaten om de honderden mensen te bedanken die me naar aanleiding van mijn heelkundige ingreep een hart onder de riem staken.

Lieven

Jezelf beter leren kennen

Het is een van de opdrachten van het onderwijs dat leerlingen zichzelf beter leren kennen, dat ze een realistisch en positief beeld van zichzelf krijgen. Dit heet – met een duur woord – zelfconceptverheldering. Een realistisch en positief zelfbeeld moet hen helpen om doorheen het onderwijs onder andere de juiste (studie)keuzes te maken. Zoals altijd zullen er leerlingen zijn die dit voor zichzelf wel doen. Andere leerlingen zullen we daarbij moeten helpen.

In deze nieuwsbrief breng ik graag twee instrumenten onder de aandacht die daarvoor kunnen gebruikt worden. Ze werden uitgewerkt door het Nederlandse CPS.

Het eerste instrument is het *Kinderkwaliteitenspel*¹. Dit werd ontwikkeld vanuit een pedagogische visie op het onderwijs waarbij actieve betrokkenheid van kinderen bij hun eigen leerproces en verantwoordelijkheid voor hun eigen leerprestaties centraal staan. Hiervoor zijn twee dingen van essentieel belang:

- een goede relatie tussen leerkracht en leerling;
- een leeromgeving die kinderen uitdaagt om te leren.

Een belangrijk uitgangspunt van het *Kinderkwaliteitenspel* is dat kinderen in contact met andere mensen en hun leeromgeving ervaringen opdoen die betrekking hebben op henzelf en hun kwaliteiten. Deze ervaringen blijven echter vaak, te vaak, enkel impliciet. Met het *Kinderkwaliteitenspel* kunnen deze ervaringen ook geëxpliciteerd worden.

Het *Kinderkwaliteitenspel* bestaat uit een reeks kinderkwaliteitenkaartjes. Aan de hand daarvan kan men op een leuke en niet bedreigende manier met kinderen in gesprek komen over hun kwaliteiten. De kaartjes zijn immers een middel, niet een doel op zich. Enkele doelen die men met de kinderkwaliteitenkaartjes kan nastreven zijn:

- kinderen extra positieve aandacht geven;
- kindercontacten op een positieve manier richting geven
- een persoonlijk evaluatiemoment ondersteunen;
- kinderen leren spreken over de positieve kenmerken van anderen;
- in de klas een gesprek op gang trekken om de sfeer te verbeteren;
- ouders helpen om een aantal positieve kenmerken van hun kind op te noemen (zeker in die situaties waarin zij daarmee moeite hebben);
- ...

De kaartjes kunnen in verschillende situaties gebruikt worden. Dat kan een individueel gesprek zijn, een gesprek in een kleine groep of een gesprek met de klas in zijn geheel. De auteurs geven ook aan welke onderdelen in een gesprek aan de hand van de kaartjes zeker moeten aanwezig zijn:

- de introductie van het gesprek,
- de introductie van de kaartjes,
- de spelregels voor het gesprek,
- het gesprek,
- de afronding van het gesprek.

Om het gesprek beter te laten verlopen, moet er voldaan worden aan een aantal voorwaarden, zoals de sfeer van het gesprek, de houding van de leerkracht en zijn manier om vragen te stellen. Dit alles staat uitgebreid beschreven in de handleiding.

De kinderkwaliteitenkaartjes zijn verdeeld in een drietal rubrieken:

- *ik ben*-kaartjes (46 kwaliteiten),
- *ik kan*-kaartjes (14 kwaliteiten),

¹

Titel:	Kinderkwaliteitenspel
Auteur(s):	Mandy Evers, Els Loman en Willy Soepboer
Uitgever:	CPS <i>onderwijsontwikkeling en advies</i>
Uitgaveplaats:	Amersfoort
Jaar:	2004
ISBN13:	978-90-6508-554-2
Bestelnummer:	32142
Bestellen via:	www.cps.nl of bij CPS Infodesk, telefoon +31 33 453 42 53, e-mail: infodesk@cps.nl
Prijs:	€ 22,90 (per drie spellen € 56,80)

- *ik heb*-kaartjes (9 kwaliteiten).

Het *Kinderkwaliteitenspel* kan gespeeld worden met kinderen van het tweede tot en met het zesde leerjaar (groep 4 tot en met groep 8).

Het tweede instrument is het spel *Ken je kwaliteiten*¹. Dit is bedoeld voor leerlingen uit het secundair (voortgezet) onderwijs. Het werd vanuit dezelfde pedagogische visie als het *Kinderkwaliteitenspel* ontwikkeld.

Jongeren zijn heel veel bezig met hun zelfbeeld. Ze voelen zich vaak onzeker en maken er zich druk over hoe anderen hen zien. Eén van de uitdagingen van hun leerkrachten is onder andere het begeleiden van de leerlingen bij hun sociaal-emotionele en persoonlijke ontwikkeling. Het gesprek is hierbij een zeer belangrijk middel. Uit interviews met leerlingen blijkt dat zij een goed contact met hun leerkrachten heel belangrijk vinden voor hun welzijn op school. Hun leerkrachten moeten zich toegankelijk opstellen, af en toe een informeel praatje durven maken en hen kennen en weten wie ze zijn. Leerkrachten moeten weten wat hun leerlingen bezighoudt. Die openheid is ook voor de leerling en hun medeleerlingen belangrijk. Daar wringt nu net het schoentje. Tieners hebben het moeilijk om open te zijn over wat er in hen omgaat. *Ken je kwaliteiten* biedt de mogelijkheid om op een speelse manier te praten over de kwaliteiten van jongeren.

Dit spel bestaat uit een reeks van 68 jongerenkwaliteitenkaartjes. Aan de hand daarvan kan men op een leuke en niet bedreigende manier met jongeren in gesprek komen over hun kwaliteiten. De kaartjes zijn immers een middel, niet een doel op zich. Enkele doelen die men met de jongerenkwaliteitenkaartjes kan nastreven zijn:

- met een individuele leerling in gesprek te treden;
- een persoonlijk evaluatiemoment ondersteunen;
- een gesprek tussen de leerlingen onderling stimuleren;
- een groepsgesprek op gang brengen om op die manier de sfeer in de klas te verbeteren;
- kennismaking of groepsvorming;
- ouders helpen om een aantal positieve kenmerken van hun kind op te noemen (zeker in die situaties waarin zij daarmee moeite hebben);
- ...

De kaartjes kunnen in verschillende situaties gebruikt worden. Dat kan een individueel gesprek zijn, een gesprek in een kleine groep of een gesprek met de klas in zijn geheel. De auteurs geven ook aan welke onderdelen in een gesprek aan de hand van de kaartjes zeker moeten aanwezig zijn:

- de introductie van het gesprek,
- de introductie van de kaartjes,
- de spelregels voor het gesprek,
- het gesprek,
- de afronding van het gesprek.

Om het gesprek beter te laten verlopen, moet er voldaan worden aan een aantal voorwaarden, zoals de sfeer van het gesprek, de houding van de leerkracht en zijn manier om vragen te stellen. Dit alles staat uitgebreid beschreven in de handleiding.

¹

Titel:	Ken je kwaliteiten
Auteur(s):	Mandy Evers, Els Loman en Willy Soepboer
Uitgever:	CPS <i>onderwijsontwikkeling en advies</i>
Uitgaveplaats:	Amersfoort
Jaar:	2007
ISBN13:	978-90-6508-569-6
Bestelnummer:	32234
Bestellen via:	www.cps.nl of bij CPS Infodesk, telefoon +31 33 453 42 53, e-mail: infodesk@cps.nl
Prijs:	€ 22,90 (per 3 spellen € 56,80)

Schrijfproblemen bij kinderen. Een stand van zaken

Als producent van schrijfmateriaal wenste *Pelikan* een beter zicht te krijgen op de situatie van het schrijfonderwijs in België. Vanuit de talrijke contacten met de sector doken er immers geregeld vragen en opmerkingen op over problemen tijdens het leren schrijven. Aangezien er nog niet veel wetenschappelijk onderzoek over schrijfproblemen werd uitgevoerd, besloot *Pelikan* om zelf een onderzoek¹ op poten te zetten.

Via de informatieve en sensibiliserende websites www.ikleerschrijven.be en www.japprendsacrire.be - voor wat de theoretische ondersteuning, inzichten en oefeningen betreft grotendeels gebaseerd op het boek *Mijn kind leert schrijven en hoe kan ik helpen*² van Marc Litière - organiseerde *Pelikan* een rondvraag over de fijne motoriek en het leren schrijven bij zowel leerkrachten van het kleuter- als het basisonderwijs, zorgcoördinatoren, therapeuten en ouders. Het onderzoek liep over een periode van 6 maanden en leverde data op die betrekking hebben op een groep van 38635 kinderen uit Brussel, Vlaanderen en Wallonië. Om de resultaten zo objectief mogelijk te houden, werden deze kinderen die voor schrijfproblemen in begeleiding zijn bij een (psychomotorische) therapeut niet meegerekend.

Het onderzoek leverde antwoorden op enkele belangrijke vragen. Ik haalde ze voor jullie uit de tekst en vatte het antwoord erop hieronder samen.

- Hoeveel kinderen hebben schrijfproblemen?
  - 71 % van de onderzochte kinderen heeft geen schrijfproblemen.
  - 18 % van de onderzochte kinderen ondervindt lichte schrijfproblemen.
  - 11 % van de onderzochte kinderen ondervindt zware schrijfproblemen.
- Op welke leeftijd duiken schrijfproblemen op?
  - 60% van de schrijfproblemen duikt op bij kinderen in de leeftijdsgroep van 4 tot 8 jaar.
  - Een kwart van deze schrijfproblemen manifesteren zich tussen 6 en 7 jaar.
- Welke zijn de meest voorkomende schrijfproblemen?
  - gespannen, krampachtige schrijfhouding (15,5 %),
  - verkeerde pengreep (15 %),
  - onregelmatige lettergrootte (13%),
  - zeer traag schrijven (10 %),
  - ongeconcentreerd schrijven (9,5 %),
  - onleesbaar schrijven (9 %),
  - leerproblemen (8 %),
  - spiegelschrift (7,5 %),
  - onregelmatigheid in richting (5 %),
  - zeer klein schrijven (3,5 %),
  - faalangst (3 %),
  - andere (1 %).
- Wat is een pedagogisch verantwoord schrijfinstrument?
  - Een pedagogisch verantwoord schrijfinstrument stimuleert de driepuntsgreep.
- Welke schrijfinstrumenten worden er gebruikt tijdens de (voorbereidende) schrijflessen?
  - potlood (37,5 %),
  - balpen (15 %),
  - vulpen (12,5 %),
  - waskrijt (11 %),
- Waarom is een balpen geen pedagogisch schrijfinstrument?
  - Een balpen is geen pedagogisch schrijfinstrument omdat op de punt een balletje zit. Dit balletje rolt en draait bij het schrijven en geeft het kind geen standvastige schrijfervaring. Bovendien geeft een balpen bijna geen weerstand op het papier zodat het kind niet kan voelen wat het neerschrijft. Dit in tegenstelling tot een waskrijtje of een potlood. Deze geven een goede weerstand op het papier en zorgen ervoor dat het kind de bewegingen als het ware in zijn geheugen grift.

¹ Je kunt het volledige rapport nalezen op www.ikleerschrijven.be. Het rapport is 25 bladzijden lang en bevat veel informatie. Het is het lezen zeker meer dan waard.

² LITIERE M., *Mijn kind leert schrijven en hoe kan ik het helpen. Een gids voor ouders, leerkrachten en hulpverleners*, Lannoo, Tielt, 2002, 336 blz.